

Klimatická zmena na našom sídlisku

Tento kvíz preverí, či vieš, ako môžeme zmeniť betónovú džungľu na príjemné miesto pre život.

1. Prečo je v lete na sídlisku medzi panelákmi oveľa teplejšie než v blízkom lese?

- **A)** Lebo v meste žije viac ľudí, ktorí vydychujú teplý vzduch.
- **B)** Kvôli javu "mestský tepelný ostrov" – betón a asfalt cez deň nasávajú teplo a v noci ho sálajú von.
- **C)** Lebo v meste častejšie svieti slnko ako v lese.

2. Čo je to "dažďová záhrada", ktorú môžeme vybudovať aj na sídlisku medzi panelákmi?

- **A)** Špeciálne miesto, kde rastú len rastliny, ktoré potrebujú 24 hodín denne dážď.
- **B)** Záhon, ktorý je preliačený, aby zachytil stekajúcu vodu z chodníkov a nechal ju vsiaknuť do zeme.
- **C)** Malý bazén na kúpanie pre obyvateľov sídliska počas búrky.

3. Akú funkciu plnia stromy a vysoká tráva medzi bytovkami?

- **A)** Iba estetickú – aby sídlisko vyzeralo pekne na fotkách.
- **B)** Žiadnu, len z nich padá lístie, ktoré treba upratať.
- **C)** Prirodzene ochladzujú okolie odparovaním vody (transpiráciou) a poskytujú tieň, ktorý bráni prehrievaniu asfaltu.

4. Čo by najviac pomohlo starej bytovke s plochou strechou v boji proti horúčavám?

- **A)** Natrieť strechu na čierne, aby odpudzovala hmyz.
- **B)** Vybudovať na nej "zelenú strechu" s rozchodníkmi a trávou.
- **C)** Namontovať na strechu obrovské ventilátory, ktoré budú fúkať vzduch na ulicu.

5. Ako môžeš ty ako žiak/žiačka prispieť k lepšej klíme na svojom sídlisku?

- **A)** Vyhadzovaním odpadkov z okna, aby sa v nich držala vlhkosť.
- **B)** Šetrením vodou, neplytvaním jedlom a dobrovoľníckou prácou pri údržbe zelene vo svojom okolí.
- **C)** Tak, že budem celý deň vnútri pri zapnutej klimatizácii.

Prečo je dôležité mať na sídlisku rozmanité kvitnúce lúky namiesto nízkeho anglického trávniku?

- **A)** Lúky lákajú opeľovače (včely, motýle, muchy) a ich korene a byle lepšie zadržávajú vlhkosť v pôde.
- **B)** Vysoká tráva vyzerá „cool“ a chráni nás pred silným vetrom.
- **C)** Kvety spotrebujú všetok kyslík, čím bránia šíreniu požiarov.

7. Ako pomáhajú vtáky a netopiere v boji proti dopadom klimatickej zmeny?

- **A)** Ich spev a pohyb odháňa búrkové mraky preč od mesta.
- **B)** Prirodzene regulujú množstvo hmyzu (napr. komárov), ktorému sa v teplejšom meste viac darí.
- **C)** Vtáky svojimi krídlami ovievajú paneláky a tým ich ochladzujú.

8. Čo je to "hmyzí hotel" a prečo je pre sídlisko užitočný?

- **A)** Je to pasca na osy, aby neotravovali ľudí na balkónoch.
- **B)** Je to umelo vytvorený úkryt pre užitočný hmyz, ktorý v betónovom meste stráca prirodzené domovy.
- **C)** Je to miesto, kde sa ubytujú turisti, ktorí chcú študovať mestskú prírodu.

9. Prečo je riskantné, ak sú na sídlisku vysadené stromy len jedného druhu?

- **A)** Lebo ak príde choroba, ktorá napáda ten jeden druh, môžeme naraz prísť o všetky stromy.
- **B)** Lebo vtáky sa nevedia dohodnúť, ktorý strom komu patrí.
- **C)** Jednodruhové výsadby priťahujú nebezpečné invázne rastliny z vesmíru.

10. Ako môžeme najlepšie pomôcť zvieratám na sídlisku počas extrémnych horúčav?

- **A)** Ostriháme všetky kríky úplne nakrátko, aby mali viac miesta na behanie.
- **B)** Rozmiestnime plytké napájadlá s čistou vodou pre vtáky, ježkov a hmyz.
- **C)** Budeme ich kŕmiť slanými čipsami, aby mali viac energie na hľadanie tieňa.

 Kľúč k správnym odpovediam:

1. **B** – Betón a asfalt sú ako radiátory, ktoré sa nevypínajú ani v noci. Majú vysokú tepelnú kapacitu, čo znamená, že teplo dlho držia a postupne ho uvoľňujú.
2. **B** – Dažďová voda v mestách bežne končí v kanalizácii. Záhrada ju zadrží v krajine, kde môže ochladzovať vzduch. Pomáha to šetriť pitnú vodu a bráni to potopám na uliciach.
3. **C** – Rastliny fungujú ako „živá klimatizácia“. Odparovaním vody (transpiráciou) aktívne znižujú teplotu vo svojom okolí. Jeden veľký strom chladí ako niekoľko klimatizácií naraz!
4. **B** – Zelená strecha funguje ako izolácia. Panelák sa v lete menej prehrieva a v zime z neho uniká menej tepla. V lete chladí, v zime hreje. Zároveň rastlinky zadržiavajú vlahu a zlepšujú ovzdušie – mikroklima.
5. **B** – Klíma je o našom životnom štýle a o tom, ako sa staráme o naše okolie. Každý aj malý krok a záujem o svoje okolie sa počíta.
6. **A** – Biodiverzita rastlín znamená viac jedla pre hmyz a odolnejšiu pôdu, ktorá v lete nepopraská a nevyschne tak rýchlo.
7. **B** – Otepľovanie prináša viac hmyzu, ktorý môže prenášať choroby. Vtáky a netopiere sú prirodzení „biologickí kontrolóri“.
8. **B** – V modernom meste chýba mŕtve drevo alebo dutiny. Hmyzí hotel nahrádza tieto prirodzené skrýše pre rôzne užitočný hmyz a opeľovače.
9. **A** – Takzvaná monokultúra je veľmi zraniteľná. Rôznorodosť stromov zabezpečuje, že aspoň časť zelene prežije aj pri útoku škodcov.
10. **B** – Betónové plochy v lete vysychajú. Jednoduchá miska s vodou a kamienkami (aby sa hmyz neutopil) môže zvieratám zachrániť život.

 STAŇ SA VEDCOM NA SÍDLISKU - **zaujímavosti na otestovanie v teréne**

- **Test „horúceho asfaltu“:** Skús v lete (ideálne okolo 14:00) zmerať teplotu povrchu asfaltového parkoviska a teplotu nepokosenej trávy v tieni pod stromom. Rozdiel môže byť aj viac ako 20°C! Asfalt môže mať cez 50 °C, zatiaľ čo tráva pod stromom príjemných 25 °C.
- **Sila tieňa na fasáde:** Porovnaj rukou teplotu steny bytovky, ktorá je zakrytá popínavou rastlinou (napr. brečtanom alebo paviničom), a steny, do ktorej sa opiera priame slnko. Listy rastlín fungujú ako živý štít, ktorý nepustí teplo do betónu.
- **Pokus so vsiaknutím vody:** Vezmi fľašu vody a vylej ju na tri rôzne miesta: na asfalt, na nízko pokosený, suchý trávnik a do hustého kríkového porastu alebo vysokej trávy. Sleduj, kde voda okamžite odtečie do kanála a kde ostane v zemi, aby neskôr ochladzovala okolie.
- **Hľadanie „klimatických oáz“:** Skús na sídlisku nájsť miesto, kde je aj v najväčšej horúčave najpríjemnejšie. Zisti, čo majú tieto miesta spoločné: Vlhko? Veľa stromov? Tienenie plachtami na stožiaroch? Fontána? Pitná fontánka? Prievan medzi budovami? Tieto prvky by sme mali budovať všade.
- **Nočný radiátor:** Večer po západe slnka prilož ruku k betónovému múriku alebo stene paneláka keď sa vraciaš domov z ihriska. Cítiš to teplo? To je presne ten dôvod, prečo sa v meste v noci zle spí – betón sa správa ako radiátor, ktorý ste zabudli vypnúť.